

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

SERIES 3: 23 - CHUMRAH ON PESACH & BEYOND

OU ISRAEL/BEIT KENESSET HANASI - SPRING 2025

A] PESACH AND CHUMRAH

Pesach is a time for chumrot. Areas of halacha in which we may ordinarily take a more lenient approach seem to be treated differently when it comes to Pesach. There are many examples of this, but here is one concerning the requirement to tovel porcelain crockery and its use on Pesach:

1. שאלת אם צריך לטבול כלים הבאים ממדינת הים שנקראים פרצללין ודומין לכלי זכוכית. תשובה נ"ל שאין צריך טבילה כשניקחין מן הנכרי, לפי שידוע שעשייתן מן החול ומן האדמה ... ואגב הואיל דאתו לידן אימא בהו מילתא אחריתא לקולא. כמדומני שמעתיה מאבא מארי הגאון ז"ל דאע"ג דברייתן מן החול לאו ככלי חרס דמו לאתסורי מבליעת איסור. דאידי דשיעי לא בלעי דומיא דכלי זכוכית דלא בלעי מה"ט כדאי' בא"ח הל' פסח, עמ"ש שם בחי' בס"ד. ומן הדין בשטיפה בעלמא סגי להו, אלא דנהוג עלמא להשתמש בחדשים משום חומרא דפסח.

שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן סז

R. Ya'akov Emden rules that porcelain crockery does not require tevilat kelim since it is made from earthenware. Nevertheless it also has some qualities of smooth glazed kelim and he quotes a ruling of his father (the Chacham Tzvi) that it does not halachically absorb taste. In theory this should also apply on Pesach and the crockery could simply be rinsed, but we do NOT permit this due to 'chumra dePesach' - addition stringencies which apply only to Pesach.

2. אמ' רב - חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור במשהו. רב לטעמ' - דרב ושמאל דאמרי תרויהו כל איסורים שבתורה במינו במשהו שלא במינו בנותן טעם. וגזרו שלא במינו אטו מינן משום חומרא דחמץ, דהוי חייב כרת ואסור בהנאה הוי.

פסקי רי"ד פסחים כט:

Piskei Rid - R. Yeshayah di-Trani Ha-Zaken (13th century Italy) - is one of many Rishonim to adopt the phrase 'chumra dechametz'. The push for stringency on Pesach is underpinned by the fact that the prohibition of eating chametz on Pesach carries the penalty of karet.

There appear to be 3 types of legitimate¹ 'chumrah' on Pesach:-

- (a) 'Halachic chumrot' - where the halacha itself takes a strict approach due to Pesach related considerations. These are 'built-in' to the halachic system, often from the Gemara or Rishonim, and are universally applicable.
- (b) 'Minhag-based chumrot' - where certain communities have adopted stringent practices on Pesach. These are usually not found in the Gemara, but often have later halachic references.
- (c) 'Social chumrot' - usually more recent and without real halachic basis.

B] 'HALACHIC CHUMROT'

B1] EGG MATZOT

3. אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש: עיסה שנלושה ביין ושמן ודבש - אין חייבין על חימוצה כרת ... היינו טעמא דריש לקיש: משום דהוה להו מי פירות, ומי פירות אין מחמיצין.

פסחים לה.

Reish Lakish rules that matza kneaded with sweet liquids - wine, oil, honey - will not become chametz

1. Leaving aside practices which have no basis in halacha or authentic minhag Yisrael. For some people, anxiety and obsessive/compulsive behavior can express themselves through pseudo-halachic practices - a topic for a separate analysis.

4. והתניא: אין לשין עיסה בפסח בין ושמן ודבש. ואם לש, רבן גמליאל אומר: תשרף מיד, וחכמים אומרים: יאכל.

פסחים לו"א

The Gemara later brings a machloket Tannaim concerning whether one can knead matza with fruit juice. Rabbi Akiva permits it, Rabban Gamliel does not.

5. אין לשין את העיסה - ... מפני שקרובה וממכרת להחמין ואין אדם יכול לשומרה. ... ולריש לקיש דאמר לעיל מי פירות אין מחמין - לא קשיא הכי. דאיכו אין חייבין על חימולו ברת קאמר ולא בוי חמץ גמור אלא חמץ נוקשה בוי - כלומר רע. ואותו חימוץ בן ממכרין להחמין ואי אפשר לשומרן.

רש"י שם

Rashi explains that sweet juices quicken the process of fermentation and render the mixture 'chametz nukshe', which is not liable for karet like regular chametz and may even be a rabbinic prohibition.

6. חמשת מיני דגן אלו - אם לשן במי פירות בלבד בלא שום מים לעולם אינם באין לידי חמוץ. אלא אפילו הניחן כל היום עד שנתפח הבצק הרי זה מותר באכילה, שאין מי פירות מחמיצין אלא מסריחין והוא שלא יתערב בהן שום מים בעולם, ואם נתערב בהן מים כל שהוא הרי אלו מחמיצין.

רמב"ם חמץ ומצה פרק ה הלכה ב

The Rambam rules that matza kneaded with juice is permitted, as long as there is no water content in the juice.

7. א מי פירות בלא מים אין מחמיצין כלל ומותר לאכול בפסח מצה שנלושה במי פירות אפילו שהתה כל היום. אבל אין יוצא בה ידי חובתו מפני שהיא מצה עשירה וקרא כתיב לחם עוני (דברים ט"ז) ...
ד מי בצים ושאר משקים, כולם הוה בכלל מי פירות. הגה: וצמדינות אלו אין נוכגין ללוש צמי פירות. ואפילו לקטוף המנות אין נוכגין רק לאחר אפייתן בעודן חמין. ואין לשנות אם לא נשעת הדחק ללרכי חולה או זקן אלריך לזה.

שולחן ערוך אורח חיים סימן תסב

The Shulchan Aruch rules like the Rambam (and most Rishonim) that matza may be made using fruit juice without water. However, the Rema introduces a chumrah, based on the opinion of Rashi, and rules that Ashkenazim may not eat such matzot, except for people who are old or sick. This chumrah applies notwithstanding that Rashi is a minority opinion AND the issue is a potential issur derabbanan.²

B2] 18 MINUTE MATZOT

8. אמר רבא: הלכתא - חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו - אסור במשהו, כרב. שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו - מותר, כרבי שמעון.

פסחים ל.

Unlike regular prohibited foods, chametz which becomes mixed into food ON Pesach is not nullified, even if it is the tiniest³ amount.⁴

9. שלא במינו - נמי בזמנו אסור. ואף על גב דאית ליה לרב צכל איסורין שלא צמיו צנותן טעם, רב גזר צחמן צזמנו הואיל וצכרת הוא ואף על גב דצחלב ודס לא גזר התם הוא דצדילי מיניה. אצל חמץ לא צדילי מיניה הואיל ואוכלו כל ימות השנה.

רש"י פסחים כט:

Rashi⁵ explains that the reason for this special (rabbinic) chumrah is that chametz on Pesach is chayav karet. Although some other prohibited foods are also chayav karet (such as chelev fats and blood) and Chazal did not create extra chumrot for them, since we never eat these during the year and most people do not use them, Chazal were less concerned that we may come to mistakenly eat them. Chametz is eaten all through the year and there is much more of a concern.

Today, machine matzot come in the standard variety or the "18 minute" variety. The difference is that the standard matzot are produced on machinery that runs continuously without stopping to clean the machines (with the exception of the mixers).

2. See Shu't Node Beyehuda Kama OC 21 who writes that Rashi is a SOLE opinion in this and that all other opinions permit it. He also clarifies that the prohibition is derabbanan.

3. The Shulchan Aruch (source 19 below) uses the expression one in a million!

4. The halachic status of chametz which was included in a mixture before Pesach is different and in many situations it WILL be batel beshishim. But in other cases the prohibited food will halachically 'reawaken' - *chozer veniur* - Shulchan Aruch OC 447:4.

5. Note that the Rambam (Hil. Chametz U'Matza 1:9) gives a different reason for the chumrah - that chametz on Pesach is a 'davar sheyesh bo matirin' - something which will soon become permitted again. Since one could wait until after Pesach to eat the food, one may not rely on the bitul on Pesach. This reasoning has nothing specifically to do with 'chumrah dePesach' but it will actually result in some even stricter outcomes - such as in the cases of chametz which became mixed after noon on Erev Pesach but before night, and chametz nukshe (in both of which cases there is no chiyuv karet).

'18 minute matzot' are made on machinery that is cleaned every 18 minutes. The rationale to permit the standard matza is that the machines remain clean throughout and they run constantly so that any small amount of dough residue doesn't become chametz. Even if it does become chametz and touches the dough that is currently being made, it is a small amount and it is batel. '18 minute matzot' are made on machines which are thoroughly cleaned between each batch. That way, we will not be relying on the heter of bitul beshishim even for chametz which was mixed in BEFORE Pesach.

Other important halachic chumrot on Pesach:

- The prohibition of a mixture into which chametz fell, even in the tiniest amount, ON Pesach applies both min b'mino and aino mino.
- Where chametz fell into a mixture BEFORE Pesach it is batel b'shishim but only if the mixture is lach b'lach - ie the chametz is completely dissolved or mixed in a manner that it could never be separated - eg liquids or powders mixed together (eg chametz flour and Pesach flour). However if there is the mixture is yavesh b'yavesh - ie a piece of chametz mixed together with 60 pieces of non-chametz, the halacha is that this is 'chozer v'niur' - the prohibited chametz 'revitalizes' on Pesach and prohibits the mixture.⁶
- Certain leniencies in cleaning and kashering are not followed for Pesach, eg in kashering vessels with narrow openings.⁷
- Ta'am lifgam on Pesach prohibits the food. Therefore if one used a non-Pesach pot to cook food on Pesach, the food is prohibited even though the pot had not been used for over 24 hours.⁸ This would not be the case with other prohibitions.
- If Pesach food was cooked in a clean non-Pesach pot BEFORE Pesach and we know that the pot had not been used for over 24 hours then the food is kosher for Pesach. However, we do NOT say 'stam kelim aino ben yomo' for Pesach. As such, if we are not certain that the pot had not been used for over 24 hours the food will be prohibited⁹.
- Rav Yisrael Belsky¹⁰ explained that for Pesach there is a halachic practice to be machmir for minority opinions in Rishonim that are not usually followed.

C] 'MINHAG-BASED CHUMROT'

C1] GEBROCHTS

The origin of the modern minhag not to eat gebrochts can be found in the teshuvot¹¹ of the Alter Rebbe of Lubavitch¹² at the end of the 18th century. He has two concerns: (i) unbaked flour which may remain in the middle of the matza. Although there is a dispute whether this is a halachic concern, he recommends stricture. He writes that this had become more problematic as people began to bake matzot more quickly; (ii) a second and more serious concern is flour dust which may coat the matzot in the factory. He invokes the injunction of the Arizal to be machmir wherever possible in issues concerning Pesach (see below). However he is lenient for contact with 'mei peirot' ie non-water eg butter, cheese, wine etc¹³. Many people are strict today even with mei peirot. He is also lenient on the 8th day of Pesach.

C2] WATER FROM OPEN SOURCES ON PESACH?

A logical application of the 'issur mashehu' on Pesach is the problem of chametz which may have been thrown into open water sources on Pesach, which are then used for drinking water. Such chametz will not be nullified even in a tiny amount. Does this mean that people should not drink from the tap water in Israel on Pesach in case chametz is thrown into the Kinneret during Pesach!? ¹⁴ Does the 'issur mashehu' literally apply even in one in a million? Although most poskim have been lenient on this over the years, they DO treat the question seriously. Rav Ovadia Yosef¹⁵ wrote a teshuva¹⁶ on this and also ruled leniently.¹⁷ In Israel the religious parties¹⁸ in the Knesset take this very seriously and the national water source for many areas on Pesach is diverted from the Kinneret to the aquifers.¹⁹

6. The opinion of the Rambam is that the chametz is chozer v'niyur EVEN for a mixture of lach b'lach, which effectively makes any bitul, even before Pesach. Although the Shulchan Aruch does not rule in this way, this opinion is quoted as one of the reasons why certain communities, such as Chabad, will not use on any commercially processed foods but will make their own produce.

7. See Magen Avraham 452:11.

8. See Rema OC 447:10.

9. Mishna Berura 447:58-59.

10. Rav Belsky served as Senior OU Kosher Halachic Consultant from 1987 until his passing in 2016.

11. שו"ת האדמו"ר הזקן סימן ו

12. R. Menachem Mendel of Vitebsk is cited by some early Chassidim as attributing the minhag not to eat gebrochts to the Magid of Mezerich. The Besh't himself may have eaten gebrochts!

13. Soda, tea etc will be considered to be water.

14. This issue was first discussed approximately two-hundred years ago by R. Yehoshua Heschel of Tarnopol, author of the Sefer Yehoshua. He writes that in the city of Dubno there was a water-powered mill and the non-Jews would dump chaff and bran into the river. Leftover beer they produced there from barley would also be spilled into the river. If so, the river should thereby constitute a chametz mixture.

15. Yabia Omer, Volume 7, Chapter 43.

16. See *Chametz on Pesach-The Kinneret (Sea of the Galilee)* <http://halachayomit.co.il/en/ReadHalacha.aspx?HalachaID=4538>

17. Especially in light of the fact that according to some Rishonim - Ba'al HaMeor and R. Achai Gaon - chametz is batel beshishim even ON Pesach.

18. Given that this is ultimately NOT a halachic problem according to most poskim, it is interesting that it has turned into a significant political issue. One could question the value of the political capital used in relation to the halachic gain.

19. See *MK: Israel's Water Guaranteed 'Chametz-Free'* <https://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/165830>

To download more source sheets and audio shiurim visit www.rabbimanning.com

C3] NOT EATING DAIRY ON PESACH

- Some people have the minhag not to eat dairy on Pesach on the basis that meaty foods are less likely to have chametz in them.
- Some people are particular to buy their milk before Pesach to avoid the concern of chametz mixed in with it on Pesach.

10. ולענין חלב של בהמה שאוכלת חמץ אפילו היא של נכרי, נחלקו אחרונים בזה ודעת הפמ"ג להחזיר החלב שחלבו אחר מעל"ט שאכלה חמץ. ויש מקילין אפילו זו ביום אם אוכלת שחרית וערבית מדברים המותרים.

משנה ברורה סימן תמח ס"ק לג

*The Mishna Berura cites the debate in the Acharonim as to whether a chametz eaten by a cow on Pesach will result in the milk being prohibited. He ultimately appears to side with the lenient positions on this.*²⁰

Other minhagim²¹ include:

- Not eating dried fruit on Pesach.²²
- Not eating garlic on Pesach.²³
- Not to eat pre-washed eggs²⁴.
- Peeling all vegetables.
- Eating matza only at Seder and not for the rest of Pesach.²⁵

D] 'SOCIAL CHUMROT'

- 'Mishing' - some people have a practice not to eat at anyone else's home on Pesach.²⁶
- Some have a practice not to eat any commercially processed food on Pesach, but make everything themselves²⁷.

E] 'CHUMRAH DECHAMETZ'

11. (נח) שהם בני יומן - דמשום חומרא דחמץ לא אמרינן סתם כלים אינן בני יומן ואפילו אומר עכשיו צרי לי שלא היה בכלי בן יומן מצליעת חמץ ... מ"מ אסור.

משנה ברורה סימן תמו ס"ק נח

In different areas of halacha we apply more stringent rules on Pesach because of 'chumrah dechametz'.

12. האריי ז"ל כתב הנזהר ממשכו חמץ בפסח מוצטח לו שלא יחטא כל השנה.

באר היטב תמ"א

*The Ari z"l wrote that one who is machmir with even a tiny amount of chametz on Pesach can be guaranteed not to sin during the year.*²⁸

13. נהגו לגרר הכתלים והכסאות שנגע בהם חמץ ויש להם על מה שיסמוכו.

שולחן ערוך אורח חיים סימן תמב סעיף ו

The Shulchan Aruch cites a custom to sand down the walls and chairs that had touched chametz!

14. (כח) ויש להם ע"מ שיסמוכו - ר"ל דאין ללעוג על המנהג לומר שהוא מנהג שטות וחומרא יתירא

משנה ברורה סימן תמב

The Mishna Berura encourages us not to mock any minhag which encourages chumrah on Pesach ...

15. והענין דישראל קדושים הם ונהגו להחמיר אפילו במשכו.

שער הציון סימן תמב ס"ק נב

..... since these are rooted in the kedusha of the Jewish people!

20. R. Moshe Feinstein also ruled leniently and concluded that even a 'ba'al nefesh' does not need to be strict on this (Igrot Moshe OC1:147).

21. All of the following foods are permitted according to halacha, with appropriate supervision for Pesach.

22. See Rema OC 467:8. Dried fruit was at one point in time prepared using flour.

23. It was thought that the farmers soaked their garlic in beer.

24. This was in case the eggs were washed with the chicken feed.

25. This was out of a concern for possible chametz. As we have seen in previous shiurim, some poskim were critical of this minhag.

26. See http://download.yutorah.org/2016/1053/Pesach_To_Go_-_5776_Rabbi_Reiss.pdf for an extensive analysis of the origins, pros and cons of this practice.

27. This is a Chabad custom and may be based on the fact that eating a processed food is essentially like eating at someone else's home.

28. See also Yesod VeShoresh HaAvoda 9:7. Presumably this concept will not include any and every stringent practice on Pesach which is not based on a real halachic concern of chametz. Also, it is clearly delusional to think that stringency on Pesach alone will lead to a sin-free life. The directive of the Arizal has broader context of character development and Yirat Shamayim and cannot be used as a quick-fix segula!

F] CHUMRAH IN AVODAT HASHEM - MOTIVATING FACTORS

Sometimes chumrah is 'built-in' to halacha - where the כללי הפסק result in a ruling in accordance with a more stringent position, which becomes 'ikar hadin' eg 'חומרא דר' זירא'. At other times the concept of 'chumrah' is an 'extra', beyond the required halacha.

16. והפרישות בדינים הוא להחמיר בהם תמיד, לחוש אפילו לדברי יחיד במחלוקת אם 'טעמו נראה', אפילו שאין הלכה כמותו ובתנאי שלא יהיה חומרו קולו, ולהחמיר בספיקות אפילו במקום שאפשר להקל בהם. וכבר ביארו לנו חכמינו ז"ל (חולין לו) מאמר יחזקאל: (ד"ד) הִנֵּה נִפְשִׁי לֹא מִטְמָאָה - שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם, ולא אכלתי מבשר 'כוס כוס'²⁹. והנה כל זה מותר הוא מן הדין ודאי, אלא איהו דאחמיר אנפשיה. וכבר זכרתי למעלה שאין ללמוד ממה שהותר על כל ישראל - לפרושים שיש להם להרחיק מן הכיעור ומן הדומה לו ומן הדומה לדומה.
- וכן אמר מר עוקבא (שם קה): אנא בהאי מילתא חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא כד אכל בשרא האידנא, לא הוה אכל גבינה עד למחר כי השתא, ואנא בהאי סעודתא לא אכילנא בסעודתא אחריתי אכילנא. ובודאי שאין פסק ההלכה כמו שהיה אביו עושה. שאם לא כן לא היה מר עוקבא עושה נגד זה, אלא שאביו מחמיר היה בפרישותו ולכך היה מר עוקבא קורא עצמו 'חלא בר חמרא' לפי שלא היה פרוש כל - כך כמוהו.

ספר מסילת ישרים פרק יז

The Mesilat Yesharim outlines the importance of chumrah and perisut in mitzvot generally. What are the meta-halachic roots of such an approach?

F1] THE MITZVOT OF CHASIDUT

Consider Torah mitzvot which come into play in the leaning to 'chasidut'³⁰.

- **אהבת ה'** - the urge to do extra out of yearning for closeness to God.
- **יראת שמים** - the concern of over-stepping the mark and causing real spiritual harm to oneself or others.
- **בין אדם למקום** - the push to strive for the spirit of the law, not just the letter, particularly in matters of **קדושים תהיו**
- **בין אדם לחברו** - the push to go beyond the letter of the law, particularly in matters of **ועשית הישר והטוב**

17. וכל איש אשר נשמתו זכה ביותר תאור נפשו לעשות חומרות וחסידות ביותר. וכל אשר אין נשמתו מתוקנת כל כך תאור נפשו לילך אחר הקולות וזכר יוכל האדם להבחין את עלמו.

קף החיים סימן קנ"ח ס"ק כ"ה

The Kaf Hachaim³¹ praises the urge to chumrah as a sign of a refined soul and criticizes leniency.

F2] AVOIDING SAFEK

- **יראת שמים** - note the 'Brisker' approach to psak - rejecting the underlying methodology of the Shulchan Aruch.

F3] טעמו נארה

- When YOU understand the sugya more clearly in accordance with one shitta (usually in Rishonim) even though the Shulchan Aruch rules more leniently in practice.

F4] PICKING A PERSONAL MITZVAH

18. אמר רב נחמן: תיתי לי דקיימית שלש סעודות בשבת. אמר רב יהודה: תיתי לי דקיימית עיון תפלה. אמר רב הונא בריה דרב יהושע: תיתי לי דלא סגינא ארבע אמות בגילוי הראש. אמר רב ששת: תיתי לי דקיימית מצות תפילין. ואמר רב נחמן: תיתי לי דקיימית מצות ציצית. אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה: אבוך במאי זהיר טפי? אמר ליה: בציצית. יומא חד הוה קא סליק בדרגא, איפסיק ליה חוטא - ולא נחית ואתא כמה דלא רמיה.

שבת קיח:

19. **תיתי לי דקיימי מצות תפילין** - פי' אף על פי שכיח שומר האחרות היה זכיר צו לעשותה ככל דקדוקיה וחוקותיה לגמרי, שכן כל תלמיד חכם ראוי לו לקצוע לעלמו מלוא אחת לקיומה כהלכתה.

חידושי הריטב"א שם

The Amoraim discuss which was their personal 'special' mitzvah - something that they focused on 110%!!

29. An animal which was near to death and a person quickly shechted it before it could become a neveila.

30. In the religious, not the contemporary sociological sense.

31. R. Yaakov Sofer, 20C Eretz Yisrael.

F5] המחמיר תבא עליו ברכה

20. אף על פי שחמץ בפסח אוסר במשהו שאין טעם החמץ נרגש בתערובתו מכל מקום אם החמץ נותן טעם לפגם בהתערבות אינו אוסר כלל ויש חולקין על זה ואומרים כיון שחמץ בפסח אוסר במשהו ואין לך ביטול טעם יותר ממשהו באלפי אלפים ואף על פי כן אוסר והוא הדין לנותן טעם לפגם וכן נוהגין במדינות אלו אבל במקום שאין שם מנהג ידוע יש להורות שהמיקל כסברא הראשונה לא הפסיד אבל המחמיר תבא עליו ברכה.

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תמו סעיף ח'

In the context of Hilchot Pesach, the Shulchan Aruch rules that 'hamachmir tavo alav beracha'³² - that stringency (at least in this area) will bring blessing.

- Does this expression recommend chumrah as a good thing? Or is it saying that one is permitted to be machmir and need not be afraid of the implications of chumrah (ie which could be dangerous - see below)?

F6] וכל בעל נפש יחמיר

- The concept of a 'ba'al nefesh' - someone concerned for their soul - appears multiple times³³ in Chazal and mefarshim. The specific expression בעל נפש יחמיר is less common in Rishonim but does appear twice in Shulchan Aruch and many times in the Acharonim.
- But who is a 'ba'al nefesh' and when should one consider oneself to be so?

G] משקל החסידות - THE 'BALANCE' OF CHASIDUT

21. נמצאת למד שהבא להתחסד חסידות אמיתי צריך שישקול כל מעשיו לפי התולדות הנמשכות מהם, ולפי התנאים המתלויים להם לפי העת לפי החברה לפי הנושא ולפי המקום. ואם הפרישה תוליד יותר קידוש שם שמים ונחת רוח לפניו מן המעשה - יפרוש ולא יעשה. או אם מעשה אחד במראיתו הוא טוב, ובתולדותיו או בתנאיו הוא רע, ומעשה אחד רע במראיתו וטוב בתולדותיו - הכל הולך אחר החיתום והתולדה שהיא פרי המעשים באמת. ואין הדברים מסורים אלא ללב מבין ושכל נכון, כי אי אפשר לבאר הפרטים שאין להם קץ ומעשה דר' טרפון³⁴ יוכיח (ברכות י) שהחמיר להטות כב"ש ואמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל, אף על פי שמחמיר היה. וזה שענין מחלוקת בית שמאי ובית הלל היה ענין כבד לישראל מפני המחלוקת הגדולה שרבתה בנייהם, וסוף סוף נגמר שהלכה כבית הלל לעולם. הנה קיומה של תורה שגמר דין זה ישאר בכל תוקף לעד ולעולמי עולמים ולא יחלש בשום פנים שלא תעשה תורה חס ושלוש כשני תורות. ועל כן לדעת המשנה הזאת יותר חסידות הוא להחזיק בבית הלל אפילו לקולא מלהחמיר בבית שמאי

ספר מסילת ישרים פרק כ

The Mesilat Yesharim goes on to warn of the importance of 'weighing' the gain of chumrot against the potential down-sides, and always taking a long-term view.

H] THE DANGERS OF CHUMRAHH1] WHERE IT UNDERMINES THE GREATER HALACHIC PROCESS

22. **משנה.** בית שמאי אומרים: בערב - כל אדם יטה ויקרא, ובבקר יעמוד, שנאמר: ובשכבך ובקומך. ובית הלל אומרים: כל אדם קורא כדרכו, שנאמר: ובלכתך בדרך אמר רבי טרפון: אני הייתי בא בדרך והטתי לקרות כדברי בית שמאי, וסכנתי בעצמי מפני הלסטים. אמרו לו: כדי היית לחוב בעצמך, שעברת על דברי בית הלל.

ברכות י

Rabbi Tarfon was severely criticized in the Mishna for attempting to be stringent in accordance with Beit Shammai.

23. ומעשה ברבי ישמעאל ורבי אלעזר בן עזריה שהיו מסובין במקום אחד, והיה רבי ישמעאל מוטה ורבי אלעזר בן עזריה זקוף. כיון שהגיע זמן קריאת שמע, הטה רבי אלעזר וזקף רבי ישמעאל. אמר לו: אני עשיתי כדברי בית הלל, ואתה עשית כדברי בית שמאי. ולא עוד אלא שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות!

ברכות יא.

Inappropriate chumrah can set incorrect precedents for future practice.

32. Note that the expression המחמיר תבא עליו ברכה does not appear in the Tanach or Chazal. We see it for the first time in the Rishonim. It also usually comes in a specific context ie a din derabbanan (in a din deoraita, chumrah will usually be obligatory, not merely recommended) where there are multiple opinions and the ikar hadin is in accordance with the lenient position.

33. Its textual origin in Tanach is Mishlei 23:2 in which, according to some commentators, the expression actually means a glutton. But other mefarshim there explain that it means someone careful about their soul. See Rashi in Pesachim 40a (s.v. ba'al nefesh) who writes "chasid." A marginal note there indicates other sefarim have the nusach in Rashi of "A fearee of heaven who trembles over his soul." In Chullin (6a s.v. ba'al nefesh atah) Rashi writes "a kosher person." Rabbeinu Chananel writes there "a person who distances himself from sin and is very careful with himself." See <https://judaism.stackexchange.com/questions/25722/definition-of-baal-nefesh>

34. See below.

24. שוב ראיתי צסולת למנחה כלל ע"ו דין ח' שכתב צס תורת האשם דמי שרואה להחמיר לנהוג איסור דדבר שלא מלינו שהחמירו אמוראי כגון מה שנתבטל צסשים או צכלי שני הוי כמו אפיקורסות וילא שכו צהפסדו.

פתחי תשובה יורה דעה סימן קטו ס"ק י

Sometimes, to be strict against an established halachic principle - here bitul beshishim - can demonstrate a heretical rejection of the halachic system itself!

25. טו לאחר התענית - ואותן הנוכחים איסור צצשר ויין עד שצת נחמו טעות הו"א צידם ור"ל התרה (רש"ל צתשובה). וצ"ח כ' דלריך התרה דדוקא גצי הטיה צק"ש דלצ"ח אין סרך מלוה צהטי' זו. ולכן אסור להטות ע"מנו אצל צכל שאר דברים רשאי כל אדם להחמיר

מגן אברהם סימן תקנא ס"ק טו

The Magen Avraham and the Bach disagree on whether one should can add new chumrot which have no basis in halacha - here a minhag not to eat meat AFTER 9 Av until Shabbat Nachamu. The Magen Avraham rejects this as a simple mistake, whereas the Bach writes that, unlike the case of following Beit Shammai which is AGAINST the halachic process, extending the custom of not eating meat is essentially neutral, and thus permitted.

26. ותני חזקיה כל מי שהוא פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב

The Yerushalmi writes that a person who performs a mitzvah³⁵ when they are exempt is called a 'hedyot'.

27. אצל העושה להחמיר שיש איזה ספק או צורך ק"מ אין נקרא הדיוט. אף על גב דהלכה לקולא, כיון שיש פלוגתא לא הוה הדיוט.

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן לב ס"ק ח

The Pri Megadim writes that stringency against an accepted halachic position is permissible in a situation of doubt or need. In other situations though it could be considered the actions of a 'hedyot'.

H2] WHERE IT WILL RESULT IN A KULAH!

A Chumrah may result in an unintended and negative kulah eg

- machmir in kashrut vs mekel in kibbud av'et.
- machmir in gebrochts vs mekel in simchat YT.
- machmir in gebrochts vs mekel in embarrassing others.³⁶
- machmir in Pesach 'cleaning' vs being tired and stressed, thus mekel in simchat YT.
- machmir in issurei shevi'it vs mekel in connecting with kedushat Eretz Yisrael.
- machmir not to use the eruv vs mekel in shalom bayit.
- stricter standards in Israel national religious life (kashrut/gerut) vs more lenient due to a focus on achdut in Klal Yisrael.

H3] WHERE IT COMES FROM A LACK OF MESORAH

28. לעולם הלכה כבית הלל, והרוצה לעשות כדברי בית שמאי - עושה, כדברי בית הלל - עושה. מקולי בית שמאי ומקולי בית הלל - רשע, מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל - עליו הכתוב אומר הכסיל בחשך הולך, אלא, אי כבית שמאי - כקוליהון וכחומריהון, אי כבית הלל - כקוליהון וכחומריהון.

עירובין

Sometimes, chumrot³⁷ stem from a lack of background and understanding of the halacha.

29. אמר הכוזרי: ואני מבקש ממך עתה שתבאר לי קצת ביאור במה שאצלך בקראים, כי אני רואה אותם משתדלים בעבודה יותר מהרבנים, ואני שומע טענותם יותר מכריעות ויותר מפיקות לפשט התורה.

ספר הכוזרי מאמר ג אות כב

35. A classic example being sitting in a succah when it is raining (other than on the first night).

36. There is an account of the Chabad Rebbe Rayatz (R. Yosef Yitzchak Schneersohn) who was present at a meal at which someone who did not keep gebrochts dipped his matza into borsht, which is mostly water and would cause gebrochts. There was a great commotion with the chasidim who were alarmed that there was now possible chametz at the table. When the Rebbe heard what happened he said 'Better the matza should become red than the face of someone whom you embarrass at the table'.

37. In this context where they are mutually contradictory but are being kept out of a generally nervousness arising from a lack of knowledge.

To download more source sheets and audio shiurim visit www.rabbimanning.com

30. השמעת, מלך כוזר, על חבור לקראים בדבר ממה שזכרתי לך, בסמך או בקבלה, שאין בו ביניהם מחלוקת, ממסורת או מנקוד או מטעמים או מאיסור והיתר או מדינין?
 לו. אמר הכוזר: לא ראיתי ולא שמעתי, אבל אני רואה אותם משתדלים.
 לו. אמר החבר: זה ממה שאמרתי לך מההתחכמות והסברה. והמתחכמים בעבודה למלאכת השמים יותר משתדלים מעושי מלאכת ה' המצווים עליה, מפני שאלה במנוחה במה שקבלו ממלאכת ה', ובטוחה נפשם כהולך בעיר, שלא הזדמנו למחלוקת חולק. ואלה כהולך במדבר איננו יודע מה יפגע, והוא מזדמן בשלחים חלוץ למלחמה ומלומד בה!

ספר הכוזרי מאמר ג אות לה-לו

The Karaites were often stricter in their application of the law than the Rabbinites. R' Yehuda HaLevi explains that those who act from clear mesorah have less need to be machmir. Those who are in doubt and insecure feel the need to be strict in many areas.

- Consider the tendency to chumrah amongst Ba'alei Teshuva.
- Consider also the tendency to chumrah in general religious society. See Rupture and Reconstruction³⁸

H4] WHERE IT COULD BE SEEN AS ARROGANCE OR FALSE RELIGIOSITY

31. מי שרוצה להחמיר - כתב זי"ש פ"ז ד"ק סי' מ"א מי שמחמיר בפני רבים דבר שמוסר, דאיכא למיחש ליוכרא, מנדין אותו. ואם ידוע שטועה לש"ס אין מנדין אותו. ואם מחמיר בפני רבו ורבו מיקל מנדין אותו אפי' עבד לש"ס! ואפילו אין פשוט כ"כ להחמיר לא יחמיר נגד דברי רבו אם לא שיש לו ראייה לסתור דבריו עכ"ל.

מגן אברהם סימן סג ס"ק ב ב

The Magen Avraham writes that someone who takes on a public chumrah is suspect of religious arrogance and could be placed in cherem, unless it is clear that they are acting lesheim shamayim. However, if they are publicly machmir against their own Rav, this is a sure sign of arrogance!

32. קבלתי מכתבו היקר בדבר היי"ש בלענדעד שתחת השגחתו עושים בלענדעד שלא בתערובות יין וגליצערין. ואני אומר לו יישר כחו בזה שיהיה ראוי למהדרין לזהר מדברים שצריך הוראת חכם ... ואני אף שאני מתיר נזהר אני בעצמי מלשתות בלענדעד רק בחבורה שלא למיחזי כיוהרא הייתי שותה משהו לברך המסובין כנהוג.

שו"ת אגרות משה חלק י"ד א סימן סב

Rav Moshe Feinstein was machmir not to drink blended whiskies³⁹. However, he would drink a l'chaim with a ba'al simcha so as not to give the impression of 'yuhara'.

H5] WHERE IT RESULTS FROM RELIGIOUS INSECURITY

33. ועפ"י דברי הגדולים פירשתי בטוב טעם הא דאמרו רז"ל 'גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים' דכתיב (תהלים קכח:ב) יגיע כפיך כי תאכל אשריך (בעולם הזה) וטוב לך (לעולם הבא) עכ"ל וידוע דהמאמר הזה קשה להלום לפי פשוטו, ופירש בו הרב הקדוש בעל השל"ה (מסכת שבועות נר מצוה מ"ז), דהכוונה יש מי שהוא ירא שמים בכל דבר ופירש מכל דבר ספק בחוששו פן יבוא לנגוע בקצה האיסור. והנה יש מי שמייגע את עצמו בתורה וממציא היתרים עפ"י התורה בדבר שנראה כספק איסור הנה יאכלו ענוים וישבעו, הנה הוא אוכל ונהנה מיגיעו, הנה נהנה מיגיעו כזה הוא גדול מירא שמים המחמיר. דנהנה מיגיעו כזה טוב לו בזה ובבא עכ"ל עיי"ש. אבל קשה לפי"ז. וכי ס"ד שהירא שמים לא יהיה לו שכר רק בעוה"ז ולא בעולם הבא!!! אבל לפי הנ"ל יתכן דהנה לעוה"ב שואלין לאדם עצמו הדין וההלכה. מי שדרכו היה בעולם הזה לייגע את עצמו בתורה להמציא קולות עפ"י התורה אז טוב לו גם לעוה"ב שיפסוק הדין לקולא עפ"י התורה. משא"כ הירא שמים בלי יגיעה בתורה יחמיר, הבן הדבר!

בני יששכר, מאמרי חדש אלול מאמר ב

The Bnei Yissaschar understands that learning the material thoroughly and coming to the conclusion that one should be lenient could be more beneficial to the neshama than simply 'erring on the side of caution' and taking a strict approach without having worked the issues through.

H6] AN UNDERLYING KABBALISTIC LEANING TOWARDS LENIENCY?

Rav Kook, in his famous teshuva on sesame seed oil and kitniyot⁴⁰ writes about a focus in the revealed Torah towards stringency but a focus in the hidden, more mystical, Torah towards leniency.

38. Rav Haym Soloveitchik, Tradition 28:4 (Summer 1994), available at http://www.beththiloh.com/ftpimages/230/misc/misc_35307.pdf

39. Which were then mixed with sherry content.

40. שו"ת אורח משפט אורח חיים (של הרב א.י. קוק) סימן קיב